

Utmärkt bok om multipelt myelom

Gösta Gahrton, Brian GM Durie, eds. **Multiple myeloma**. 219 sidor. London–Sydney–Auckland: Arnold, 1996. Pris £ 65. ISBN 0-340-57603-0.

Recensent: överläkare Magnus Carlsson, medicinska kliniken, Länssjukhuset Ryhov, Jönköping.

Det är anspråksfullt att ge ut en bok med denna titel, då man genast förväntar sig en heltäckande bild av myelomsjukdomen ur olika aspekter. Det är därför desto mera imponerande att man inte blir det minsta besviken!

I förordet utlovas att innehållet fokuseras på senaste rön men att även kända basfakta i klinisk mening behandlas. Detta infrias på ett övertygande sätt.

Multipelt myelom är en mycket studerad malign sjukdom, och det är i dag svårt att skriva en lärobok som inte är föråldrad redan vid publikation. I föreliggande fall har man lyckats till följd av främst tre orsaker: 1. delkapitel (17 stycken), där de främsta experterna medverkar; 2. utnyttjande av mycket färsk kunskap; 3. en utmärkt redigering av materialet. Boken innehåller totalt nästan 1 500 referenser, varav flertalet är från 1990-talet.

Från historik till det allra senaste

Innehållet spänner från historik till modern diagnostik och behandling. Välkända fakta som klinisk bild, klassifikation, traditionell terapi med cytostatika och strålning beskrivs utförligt. Viktigt påpekande är att magnettomografi är överlägsen konventionell röntgen vid undersökning av kolumna.

MGUS (monoclonal gammopathy with unknown significance) kontra »pyrande multipelt myelom» och myelom belyses utförligt, och detta kapitel illustrerar bokens hela karaktär – mycket färsk data presenteras överskådligt.

Utförlig nyvunnen kunskap om cytogenetik och onkogenet relaterade till myelom presenteras, men man tvingas konstatera att vi ännu inte i detalj känner sjukdomens patogenes.

Emedan bokens huvudsakliga syfte var att belysa nya kunskaper inom området är det

naturligt att benmärgstransplantation, cytokiner, interferon och tillväxtfaktorer ges stort utrymme. Kliniska studier fram till 1995 presenteras i tabellarisk form.

Handfasta råd

Det ges handfasta råd, utifrån dagens kunskap, om behandling med dessa moderna metoder. Ett sista kapitel om stödjande vård välkomnas, liksom ett utförligt innehållsregister.

För att balansera mina superlativer har jag till slut nästan letat efter brister i boken, dock utan större framgång. Det omnämns inte att man börjat spekulera i ökad risk för multipelt myelom för kvinnor som erhållit bröstimplantat av silikon. Som varande galen i eponymer saknar jag benämningen Crow-Fukases syndrom, liktydigt med POEMS (»polyneuropathy, organomegaly, endocrinopathy, M-protein, skin changes»)-syndrom, vilket kort beskrivs. Således bara petitesser!

Författarna gratuleras

Jag gratulerar professorerna Gahrton och Durie till en mycket värdefull bok över denna tragiska men samtidigt intressanta sjukdom. Det är också glädjande att konstatera att Sverige, utifrån författarskaran, har en frontposition i forskningen. Boken är ett måste för varje hematologiskt intresserad kollega! •

Lärobok i kirurgi för det basala stadiet

Alfred Cuschieri, Thomas P J Hennessy, Roger M Greenhalgh, David I Rowley, Pierce A Grace, eds. **Clinical surgery**. 596 sidor. Oxford: Blackwell Science, 1996. Pris £ 29.50. ISBN 0-632-03146-8.

Recensent: docent Lars Backman, kirurgiska kliniken, Danderyds sjukhus, Stockholm.

En ny textbok i kirurgi för studenter har kommit »Clinical surgery». Boken är mycket bra. Den är dessutom rolig och trevlig att läsa. Man finner till ex-

NYA BÖCKER

empel citat under varje huvudkapitel: »Thought depends absolutely on the stomach; but, in spite of that, those who have the best stomachs are not the best thinkers» (Voltaire); eller: »The extirpation of the thyroid gland for goitre typifies, perhaps better than any operation, the supreme triumph of the surgeon's art» (Halsted).

Flera seniora akademiska kirurger har deltagit som författare. Med ett undantag kommer alla från UK och Irland. Dessutom har studenter vid St Mary's Hospital Medical School aktivt deltagit som medförfattare.

Anpassad för dagens studenter

Avsikten har varit att innehållet skall passa systemet med »Core plus special study modules», som alla medicinska högskolor i UK antagit som sin princip för undervisning. Jag tror att denna uppläggning verkligen underlättar för de svenska studenter som deltar i problemorienterad undervisning, där »Core knowledge», »Special study modules» och »Disease at the glance» underlättar kirurgistudierna, kanske allra mest i det första stadiet av varje problemlösningsprocess. Varje kapitel har referentbedömts såväl av studenter som av yngre medicinare och kirurger. Detta kan möjligen betyda att denna bok för dagens studenter kommit så nära idealet som möjligt.

Index över innehållet är utförligt och har väl fungerande sökord. Illustrationerna är utomordentliga och gör boken trevlig och lättläst. Bilder och figurer har donerats av ett stort antal läkare. Om man jämför med en annan textbok, Burkitts

»Essential surgery», är illustrationerna i den aktuella boken annorlunda, med större antal utmärkta färgfotografier, men tyvärr med färre principskisser. Skisser kan ofta vara utomordentliga från didaktisk synpunkt. Om man som exempel tar beskrivning av appendektomi eller stadiindelningen av mammarcancer känns skisserna i Burkitts textbok mycket värdefullare än de fotografier och/eller den text som finns i Cuschieris.

Innehållet är i stort sett up-to-date. Man diskuterar t ex i boken nya tekniker för diagnostik och behandling, såsom ultraljud vid diagnostiken av appendicit, magnetresonans- och datortomografi vid undersökning av bukåkomor. Där emot har man inte beskrivit endoskopiskt ultraljud, en teknik som är helt nödvändig för diagnostik av vissa esofagus- och ventrikelsjukdomar.

Beskrivning av fysikalisk undersökningsteknik är ofta försummad i moderna textböcker. Detta är inte fallet i den aktuella boken, ingående beskrivningar finns. Dessa åtföljs av högklassiska fotografiska och tecknade illustrationer.

Vissa svagheter

En svaghet med boken är den totala frånvaron av aktuella litteraturreferenser i de olika kapitlen. Jag tror att studenterna har nytta av information som gör fördjupningsstudier lättare, ungefär som man gjort i Frankssons »Kirurgi» eller i Schwartz' stora textbok »Principles of surgery».

Nutritionaspekter på kirurgin saknas nästan helt. Detta är en märklig företeelse när det gäller undervisningslitteratur. En viss information om nutrition i anslutning till kirurgi finns i flera textböcker, exempelvis i Frankssons. Jag har dock inte hittat någon modern kirurgisk textbok som innehåller tillräcklig information i ämnet, trots att detta borde vara en självklarhet.

En annan defekt i boken är den minimala beskrivningen av laparoskopisk kirurgi, den kirurgiska teknik som har utvecklats snabbast under senare år. Studenterna borde ha fått åtminstone någon basal information om vilka ingrepp som är lämpliga med denna teknik, liksom om resultat och komplikationer.

Utmärkt komplement

Sammanfattningsvis tycker jag dock att denna bok verkligen fyller en plats i bokhyllan

hos den student som läser kirurgi under det basala stadiet, speciellt kanske i den problemorienterande undervisningen. Priset är lågt jämfört med andra, liknande böcker. Denna billiga bok är ett utmärkt komplement till annan kurslitteratur. •

Gastrointestinal patofysiologi i kliniskt perspektiv

Joseph M Henderson. **Gastrointestinal pathophysiology.** 277 sidor. Philadelphia–New York: Lippincott–Raven, 1996. Pris \$ 24,95. ISBN 0-397-51403-4.

Recensent: docent Ulrika Broomé, överläkare, gastroenterologiskt centrum, Hud-dinge sjukhus.

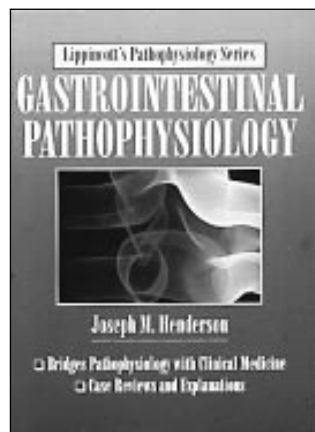
Målet med den här boken är att presentera gastrointestinal patofysiologi i ett mera kliniskt perspektiv. Den skall fungera som en bro mellan preklinisk vetenskap och klinisk vardag. Målgruppen är såväl medicine studerande som yngre och äldre kliniker.

Boken består av tio olika kapitel som vart och ett är skrivet av framstående amerikanska experter inom respektive område. Valet av kapitel är intressant och avspeglar ett dynamiskt kliniskt tänkande i stället för ett stelt organtänkande. Detta framgår av kapitelrubriker som »Utredning och hantering av buksmärtor», »Gastrointestinal blödning» och »Orsak till illamående och kräkning». Dessutom finns specifikt diagnosrelaterade kapitel såsom »Pankreatit» och »Magsår».

Pedagogiskt disponerad

Nästan varje kapitel är uppbyggt enligt samma mönster med en patofysiologisk översikt följt av en kort beskrivning av olika relevanta kliniska diagnoser. Därefter presenteras en beskrivning av vilka diagnostiska metoder som finns tillgängliga, varefter ett patientfall diskuteras både med symtom och utredningsgång. Kapitlen avslutas med en sammanfattning.

Denna uppbyggnad av en lärobok är stimulerande och spännande att läsa. Det kan

tyckas som en omöjlig ambition att boken skall kunna nå ut till såväl medicine studerande som färdiga kliniker, men jag tror faktiskt att detta mål är realistiskt med hänsyn till uppbyggnaden av boken. Vi hör ofta medicine kandidaterna under den prekliniska tiden säga att de längtar efter att få hänga upp sin kunskap på patientrelaterad kunskap. Denna bok kan därför fungera som ett komplement till undervisningen under de första åren. På samma sätt tror jag att vi kliniker har allt för lätt att glömma de patofysiologiska mekanismerna till varför våra patienter drabbas av sina krämpor. Denna bok fräschar på ett trevligt sätt upp bortglömd kunskap och lär oss dessutom nyheter inom gastrointestinal patofysiologi. De tecknade figurerna är pedagogiskt uppbyggda, men man kan betvivla värdet av att plocka in svartvita endoskopbilder på t ex magsår och pseudomembranös colit. Det fulla värdet av endoskopi framkommer inte med dessa bilder.

Endast komplement

Men är det inte risk att boken blir för ytlig? Ja, utan tvekan kan denna bok inte fungera som den enda läroboken i gastrointestinal patofysiologi eller i klinisk gastroenterologi. Fördjupningslitteratur är nödvändig, vilket också påpekas i inledningen till boken. Varje kapitel avslutas därför med hänvisning till annan litteratur. Det är dock lite irriterande att referenslitteraturen till stor del består av läroböcker publicerade just på bokens eget förlag – J B Lippincott. Kandidaterna bör ju stimuleras att även läsa vetenskapliga tidskrifter, och referenserna borde oftare hänvi-

NYA BÖCKER

sa till denna typ av publikationer.

Sammanfattningsvis vill jag påstå att denna bok försöker anamma ett modernt inlärningssätt med ett integrerat prekliniskt och kliniskt tänkande. Den presenterar mycket kunskap på ett lättläst sätt men kan inte ersätta den gamla kurslitteraturen. Frågan uppstår då naturligtvis om det i kandidaternas trängda ekonomiska läge idag finns möjlighet att köpa ytterligare en bok – jag hoppas det. Boken är värd att läsas. •

Välskrivet om diabetes och graviditet

Anne Dornhorst, David R Hadden, eds. **Diabetes and pregnancy. An international approach to diagnosis and management.** 408 sidor. Chichester–New York–Brisbane: Wiley, 1966. Pris £ 40. ISBN 0471-96204-X.

Recensent: docent Christiana Berne, överläkare, medicinska kliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Bokförlaget John Wiley & Sons har under 1990-talet satsat på diabetes med ett flertal utgåvor, bl a om insulinresistens, diabetes hos äldre och obesitas. Böckerna är i behändigt format (300–400 sidor) med kapitel skrivna av olika författare. Kvaliteten på denna utgivning har i allmänhet varit mycket hög, både från praktisk/klinisk och vetenskaplig synpunkt. Boken om diabetes och graviditet utgör inget undantag i detta avseende. Två ledande brittiska läkare och redaktörer med mångårig erfarenhet inom området har samlat en högt kvalificerad panel av författare till de 24 kapitlen.

Europeisk prägel

Graviditet har traditionellt haft en stor tyngd i diabetesverksamheten både beroende på att vi här först lärde oss betydelsen av mycket god glukoskontroll och intensiv insulinbehandling och på den dramatiska förbättringen av graviditetens utfall som blivit följden. Därför har böcker om dia-

betes och graviditet regelbundet utgivits, många i USA. Den terapeutiska attityden har i de senare avvikit ganska kraftigt från den svenska. Det är därför med glädje man hälsar en ny bok med en relativt stark europeisk prägel.

Belyser viktiga områden

Skötseln av diabetes under graviditet kan i stort sett sägas ha »satt sig» under det senaste decenniet. Behandlingsprinciper och kontrollrutiner har etablerats och i dagens läge handlar mycket om att bibehålla en hög kvalitet. Icke desto mindre ger boken bakgrund och substans till viktiga områden som retinopati under graviditet, graviditet komplicerad av nefropati och obstetrisk kontroll. Viktiga områden som behandlas första gången är behovet av särskilda resurser för sämre ställda grupper i storstadsområden. Det tangerar delvis problematiken med den höga frekvensen av typ 2-diabetes och graviditetsdiabetes hos invandrare.

Ett något mera kontroversiellt område är screening, diagnos och behandling av graviditetsdiabetes där flera författare sätter fokus på valet av rätt nivå för omhändertagandet av denna sjukdom.

Den viktiga frågan om den ökade risken för framtida diabetes och prevention av framtida diabetes tas upp i två välskrivna kapitel.

Rörande patofysiologi finns intressanta bidrag om graviditetsmetabolism och missbildningar, det senaste skrivet av Ulf Eriksson från Uppsala som ägnat flera decennier av forskarmöda åt att klarlägga orsakerna till missbildningar vid diabetes. De aktuella frågorna om låg födelsevikt som riskfaktor för diabetes och hjärt-kärlsjukdom behandlas i ett kapitel liksom allra sist en diabetisk mammas vedermödor och glädjeämnen under en graviditet.

För diabetologer och obstetiker

Det är oundvikligt att en volym av detta slag kommer att innehålla ett par, tre kapitel som skulle kunna undvaras, men det förtar inte intrycket av att boken är välskriven, intressant, innehåller en uppdaterad och omfattande referenslista till varje kapitel och således kan rekommenderas till dem som är aktiva inom området, både som diabetologer och obstetiker. •